

MIKA VIJAKAINEN · LAURI SILVANDER

LIETARI- SURMAT

SARJAMURHAAJA ENSIO KOIVUSEN RIKOKSET JA TUOMIO

Helsingissä Kustannusosakeyhtiö Otava

© Miika Viljakainen, Lauri Silvander ja Kustannusosakeyhtiö Otava 2022

ISBN 978-951-1-41758-3

OTAVA
KIRJAPAINO
Keuruu 2022

SISÄLLYS

ESIPUHE	7
I. LUKU: SALME METSÄNIKULA	10
Tyttö Ummeljoelta	10
Katoamisilmoitus poliisille	15
Sienestäjä löytää ruumiin.....	18
2. LUKU: RITVA RAIJAS JA PIRJO LAIHO	27
Sotahulluus ja saasteet	27
Siivouspäivä Laajasalossa.....	30
Äiti odottaa koko yön.....	37
Äänilevyt tienvarressa	40
Tarkkuusammuntaa sorakuopalla	47
Apulaisprofessori suorittaa ruumiinavauksen	53
Osuma sormenjäljestä ja kiinniotto.....	58
3. LUKU: ENSIO KOIVUNEN	61
Linnakundi Raja-Karjalasta.....	61
Kärpästen herra.....	68
Kiihtelysvaarassa leviää huhu liftarisurmaajasta	72
Salainen tyttöystävä löytyy.....	73
Liftarityttöjen saalistaja	79

4. LUKU: MUISTAMATTOMUUDEN TILASSA	86
Koivunen epäilee salaliittoa.....	86
Liftareiden vaatteista löytyi koirankarvoja.....	88
Koivusen alibi horjuu.....	92
”Sinä olet tappanut nuo tytöt”.....	99
Ei syyttänyt itseään mistään.....	102
Koivusen ”lopullinen totuus”.....	105
Syytteet tulevat julki.....	108
Asiantuntijat tutkivat teknisiä todisteita.....	112
5. LUKU: OIKEUDENKÄYNTI	123
Käräjätupaan pyrkii toimittajia ja unennäkijöitä.....	124
Koivunen puolustautuu härkämpäisesti.....	134
Painostettiinko Koivusta kuulusteluissa?.....	150
Puolustuksen pommi.....	160
Vapaaehtoiset syövät kaalilaatikkaa.....	183
Koivunen syyttää ex-vaimoaan ja poliisia.....	197
Mielentilatutkimuksessa.....	200
Tuomio lähestyy.....	205
Äidin kirjeet.....	214
6. LUKU: SARJAMURHAAJA	228
Heikkojen saalistaja.....	228
LOPUKSI: 50 VUOTTA RIKOSTEN JÄLKEEN	246
Lähteitä.....	249

ESIPUHE

Ajatus tästä kirjasta on kytenyt kauan. Käsittelimme liftarisurmia lyhyesti jo vuonna 2018 julkaistussa kirjassamme *Helvetinkone ja 49 muuta suomalaista rikosta* (Gummerus), johon kokosimme 50 rikostapausta itsenäisen Suomen historiasta. Helvetinkoneen kaltaisessa kokoomateoksessa ei ollut mahdollista käsitellä yksittäisiä rikostapauksia syvällisemmin, mutta tuo pintaraapaisu sai meidät kiinnostumaan siitä, minkä vuoksi kolmen nuoren naisen elämä päättyi kesällä 1971 liftarisurmaajana tunnetun Ensio Koivusen käsissä. Miksi juuri he? Mikä kaikki johti siihen, että Salme Metsänikula, Ritva Raijas ja Pirjo Laiho päätyivät Koivusen amerikanraudan kyytiin? Mitä sen jälkeen tapahtui?

Pyrimme valottamaan tapahtumien taustoja, ajankuvaa, itse rikoksia ja niiden seurauksia perinpohjaisesti nyt tässä kirjassa. Lähdeaineistomme kivijalan muodostavat poliisin esitutkintapöytäkirjat, oikeudenkäyntiasiakirjat, asiantuntijoiden lausunnot ja aikalaisuutisointi, joiden tietoja olemme täydentäneet haastatteluilla ja aiheeseen liittyvällä kirjallisuudella. Tarkempi kirjallisuusluettelo löytyy kirjan lopusta.

Vaikka teos on tarinamuotoinen, tapahtumat ovat totta. Emme ole höystäneet kirjaamme keksityillä dialogeilla, yksityiskohdilla, henkilöiden tuntemusten kuvailuilla tai muulla sellaisella, vaan vaatimuksenamme on ollut, että kaikelle kerrotulle on löytynyt jokin lähde. Sen vuoksi kerrontaan on jäänyt vääjäämättä aukkoja ja kysymyksiä vailla vastausta.

Pitkän oikeuskäsittelyn aikana kaikkia puheenvuoroja ei kirjattu täydellisesti muistiin oikeassa järjestyksessä. Osa lausun-

noista jätettiin oikeudelle kirjelminä ja asiantuntijalausuntoina, eikä pöytäkirjoihin merkitty aukottomasti tietoja siitä, missä vaiheessa istuntopäiviä materiaalia käytiin läpi. Oikeussalissa tietoihin palattiin myös uudestaan, mikäli ne osoittautuivat merkittäviksi esimerkiksi todistajia kuultaessa. Näin ollen oikeuskäsittelyn osalta kerronta ei ole kaikilta osin kronologista. Jokaiselle tiedolle on joka tapauksessa lähde.

Olemme tehneet kirjaa kirjoittaessamme tiettyjä valintoja, jotka on syytä avata ja perustella lukijalle läpinäkyvyyden nimissä. Käsittelemme teoksessa uhrien ja myös tekijän terveystietoja, jotka kuuluvat heidän yksityisyytensä syvään ytimeen. Emme tee niin mässäilläksemme rikosten yksityiskohdilla, vaan sen vuoksi, että tiedoilla on suuri merkitys muun muassa sen ymmärtämiseksi, miten rikoksia pyrittiin selvittämään ja millaisia voivat olla rikosten taustasyyt. Toinen tärkeä asia on nimien käyttö. Emme halunneet, että kirja keskittyy yksinomaan tekijään, tappajaan. Kyseessä ei ole liftarisurmaajan elämäkerta vaan kokonaisvaltaisempi selostus tapahtumien kulusta. Emme halunneet, että liftarisurmaajan uhrin jäävät vain ruumiiksi historian lehdille, joten käytämme heistä heidän oikeita nimiään ja kerromme heidän taustoistaan.

Muiden teoksessa esiintyvien henkilöiden nimistä kävimme pitkän keskustelun kustantajamme Otavan kanssa. Päädyimme lopputulokseen, että emme käytä tässä kirjassa omaisten, kuten vanhempien tai sisarusten, nimiä. Ratkaisu ei ollut helppo. Yhtäältä emme halunneet, että omaiset olisivat vain murhenäytelmän nimettömiä statisteja, mutta toisaalta heidät repäistiin 1970-luvulla julkisuuteen kysymättä ja yllättäen. Vaikka esimerkiksi uhrien vanhemmat esiintyivät aikoinaan lehdistössä omilla nimillään, katsoimme parhaaksi, ettemme tuo heitä julkisuuteen enää nyt, kun tapahtumista on kulunut jo 50 vuotta. Julkisuus ei ollut heille aikoinaan omaehtoinen valinta, vaan pakollinen paha rikoksen ratkaisemiseksi. Kirjan kiitoksissa olemme kui-

tenkin maininneet uhrien elossa olevista omaisista ainoan, joka suostui nimensä julkaisuun tässä yhteydessä. Luettavuuden ja yhdenmukaisuuden vuoksi itse leipätekstissä kirjoitamme systemaattisesti vain äideistä, isistä, veljistä ja siskoista. Sen sijaan he, jotka osallistuivat liftarisurmien selvittelyyn työnsä puolesta esimerkiksi poliiseina, syyttäjinä tai asianajajina, ovat tässä kirjassa omilla nimillään. Heidän työnsä oli jo aikoinaan julkista, eikä ole mitään syytä jättää heidän nimiään pois tässä yhteydessä.

Tätä teosta ei olisi saatu kansien väliin ilman lukuisten ihmisten myötävaikutusta. Kustannustoimittajiemme Ann-Mari Huh-tasen, Sanna Rihun ja Simo Pihlajaniemen laaja asiantuntemus on ollut suureksi avuksi. Salme Metsänikulan sisar Anneli Ollikainen täydensi omalta osaltaan kuvaa siitä, millaisia Koivusen uhreiksi joutuneet nuoret naiset eläessään olivat. Haastattelimme myös muita omaisia tarkistaaksemme tietoja useista lähteistä, mutta he eivät halunneet nimiään kiitoksissa julki.

Ajankuvaa poliisin työstä ovat täydentäneet muun muassa Harri Rahikka sekä rikostoimittaja Hannes Markkula. Oikeudenkäynneistä ja Ensio Koivusesta kertoi puolestaan Paula Kokkonen, joka työskenteli vuosina 1971 ja 1972 syytetyn oikeudenkäyntiavustajana. Kiitokset myös kotijoukoillemme Sanna Viljakaiselle ja Riika Nykäselle.

Viimeinen kiitos kuuluu kriminologi Martti Lehdelle, joka johdatti meidät aikoinaan ”Häkä-Enskan” tapauksen jäljille ja auttoi suuresti lähteiden etsimisessä. Lehti menehtyi huhtikuussa 2021, emmekä ehtineet näyttää hänelle valmista käsikirjoitusta. Kiitos kaikesta.

Helsingissä 7.10.2021

Miika Viljakainen & Lauri Silvander

I. LUKU

SALME METSÄNIKULA

TYTTÖ UMMELJOELTA

Sunnuntai 11. heinäkuuta 1971

Kuolemansa kesänä ummeljokelainen Salme Metsänikula oli 23-vuotias. Hän oli yksi niistä yli sadastatuhannesta lapsesta, jotka olivat syntyneet vuoden 1948 suureen ikäluokkaan. Hänellä oli edessään hyvin erilainen elämä kuin vuosisadan alussa syntyneillä vanhemmillaan, jotka olivat nähneet Suomen itsenäistymisen, sisällissodan, talvisodan ja jatkosodan. Salmen syntyessä kaikki nämä mullistukset olivat jo takanapäin, ohimennyttä lähihistoriaa. Maailma oli poikkeuksellisen avoin ja muuttumassa nopeasti. Edeltävä vuosikymmen, 1960-luku, oli ollut Salmen ja muiden hänen ikäistensä esiinmarssi. Suurten ikäluokkien varttuminen nosti nuorten määrän suureksi ja teki nuoret näkyviksi yhteiskunnassa. Tuolloin oli alkanut myös suuri muuttoliike: maatalouden vähenevä merkitys ja työttömyys ajoivat nuoria ja kokonaisia perheitä muuttamaan Ruotsiin paremman elämän toivossa.

Salmen vanhemmat kuuluivat maatilallisina vanhaan maailmaan. He olivat avioituneet sotien jälkeen vuonna 1946 ja kasvataneet juurensa syvälle Ummeljoen multa. Heitä oli siunattu

yhteensä kolmella lapsella, kahdella tyttärellä ja yhdellä pojalla. Salme oli heidän esikoisensa. Metsänikuloiden pieni maatila sijaitsi syrjässä, melkein metsän siimeksessä. Perheen isä oli rakentanut itse tontille kaksikerroksisen talon. Alakerrassa oli pieni tupakeittiö, olohuone ja vanhempien makuuhuone. Yläkerta oli varattu lasten käyttöön. Salmella ja hänen sisarellaan oli yhteinen huone, jonka piti lämpöisenä haloilla lämmitettävä pystyuuni. Heidän veljellään oli yläkerrassa oma huoneensa, joka tosin oli jäänyt isältä rakennusvaiheessa keskeneräiseksi. Huoneen nurkkiin oli jäänyt sahanpurua, ja se muistutti pikemmin jonkinlaista varastotilaa kuin asumiseen tarkoitettua huonetta.

Metsänikulat olivat hyvin omavaraisia. Tilalla oli karjaa ja kanoja, melkein kaikki ruoka saatiin omasta maasta. Voi kirnuttiin itse. Jos jotakin puuttui, Ummeljoella oli kaksi kyläkauppaa ja kyläseppä. Vaatteita Metsänikulat eivät sentään tehneet itse, vaan vaateostoksilla käytiin yleensä kauempana Kouvolassa.

Perheen kaikille lapsille kouluttautuminen ei ollut mahdollista, mutta vanhemmat olivat päättäneet, että edes yksi lapsista saisi mahdollisuuden koulutukseen. Koska Salme oli sisarusparven esikoinen, vanhemmat halusivat tukea häntä. Päätös myös kantoi hedelmää. Salme rakasti opiskelua ja oli nopea oppimaan. Hän oli päässyt Myllykosken yhteiskouluun ja osallistunut ylioppilaskirjoituksiin keväällä 1968.

Tuon kevään ylioppilaskirjoituksissa nuorilta kysyttiin äidin kielen kokeessa muun muassa sitä, mikä tekee romaanista menek kiteoksen. Vaihtoehtoina oli käsitellä ylikansoitusta ja aliravitsemusta aikamme suurimpina ongelmina tai kirjoittaa mieleisestä radiokuunnelmasta tai televisionäytelmästä. Reaalikokeessa taas kyseltiin talonpoikien yhteiskunnallisesta asemasta keskiajalla, Pietari Suuresta, väliaivojen merkityksestä ihmisen käyttäytymisen säätelijänä ja kaasujen nesteytymisestä.

Salme menestyi kirjoituksissa hyvin ja sai valkolakin. Samana keväänä Myllykosken yhteiskoulusta pääsi noin neljäkymmentä

nuorta ylioppilaiksi. Tässäkin suhteessa Salme eli aivan eri maailmassa kuin vanhempansa. Esimerkiksi 1930-luvulla ylioppilastutkinnon suorittivat vain harvat ja valitut, vuosittain vain noin 3 000 nuorta koko Suomessa. 1970-luvulle tultaessa ylioppilaiden määrä oli moninkertaistunut ja valkolakin painoi vuosittain pähänsä jo lähemmäs 20 000 nuorta. Vaikka koulutustaso oli noussemassa humisten ja yhä useampi nuori oli koulussa pidempään, Salmen saadessa valkolakkinsa ylioppilastutkinto oli vielä kaikkea muuta kuin itsestänselvyyttä.

Läheisten mukaan tiedonjanoisella nuorella naisella oli kiire elää ja nähdä maailmaa. Jo teini-ikäisenä hän reissasi paljon ulkomailla, kuten Saksassa, Italiassa, Ranskassa, Belgiassa, Hollannissa ja Englannissa. Perhe ei ollut varakas, mutta Salme tienasi rahat ulkomaanmatkoihin tekemällä koulun ohella kaikenlaisia hanttihommia. Hän pestautui Myllykosken keilahalliin apulaiseksi ja hikoili harventamassa sokerijuurikasta Anjalan maatalousoppilaitoksen pelloilla. Kesäisin hän työskenteli Ruotsissa Tukholmassa kameravalmistaja Kodakilla. Se ei ollut tyystin tavatonta, sillä etenkin maaseudun nuoret hakeutuivat kesäpesteihin ulkomaille, kuten Ruotsiin ja Saksaan, jos kielitaito vain sen salli.

Salmen näkemät kaupungit olivat joka tapauksessa aivan toista luokkaa kuin Anjalaan kuulunut Ummeljoki. Hiljenevässä kylässä Kymijoen varrella eli vain runsaat 1 400 asukasta. Maaseudulla kouluttautumismahdollisuuksia ei juuri ollut, joten siksikin Salme halusi opiskelemaan kaupunkiin. Loppujen lopuksi hän päätyi opiskelemaan englantia kesäyliopistoon Turkuun, jossa ihmisvilinä oli satakertainen hänen kotikyläänsä verrattuna – Turussa asui lähes 160 000 asukasta. Salme tietävästi ajatteli, että englannin opiskelu auttaisi häntä saamaan paremmin töitä ulkomailta. Jos Salme unelmoikin jostakin tietystä ammatista, hän piti haaveet omana salaisuutenaan. Läheiset kuitenkin ajattelivat, että hänestä olisi tullut hyvä opettaja.

* * *

Kesäksi 1971 Salme oli saanut töitä elintarviketehtaasta Turusta. Hän oli viettänyt monia edellisistä kesistä ulkomailla, mutta tuona vuonna hän oli päättänyt jäädä Suomeen. Hän oli elänyt pidemmän aikaa omillaan, ja lisääntynyt itsenäisyys – ja aikuisuus – huokui hänen olemuksestaan. Muutoksesta kertoivat muun muassa olkapäiden alapuolelle ulottuvat kiharat hiukset, jotka Salme oli värjännyt vaaleiksi. Tuonaikaisista valokuvista näkee, että lähes keijumaisen sirosta ja kalpeasta pikkutyöstä oli kasvanut vain muutamassa vuodessa ihmeenkaunis nuori nainen.

Salme oli myös alkanut polttaa Colt-savukkeita. Colt oli Suomen suosituinta tupakkaa, ja lehtimainokset kertoivat sen ”iskevän miehen makuun”. Tupakointi oli salainen pahe, jota Salme ei kehdannut iäkkäille vanhemmilleen tunnustaa, vaikka hänellä läheisten mukaan olikin muutoin hyvät välit vanhempiinsa. Etenkin iäkkäälle isälle tupakointi olisi ollut kuin punainen vaate härrälle. Isä ei olisi kuuna päivänä sallinut moista tapaa lapsilleen. Niinpä kun Salme vietti äitinsä 60-vuotissyntymäpäiviä synnyinmaatilallaan Ummeljoella sunnuntaina 11. heinäkuuta 1971, hän ei tupakoinut vaan jauhoi sijaistoimintona purukumia.

Salme oli saapunut Turusta vanhempiensa luo edeltävänä perjantaina. Myös hänen 22-vuotias veljensä ja 21-vuotias siskonsa olivat paikalla. Sukulaisia ja muita vieraita oli tullut paikalle kolmisenkymmentä. Illalla oli tanssittu tuvassa, ja vieraat olivat tuoneet päivänsankarille punavalkoiseen paperiin käärittyjä marmeladikaramelleja.

Tuolla viikolla uutiset kertoivat katastrofaalisesta avaruuslennosta. Vielä vuonna 1969 Yhdysvallat oli ottanut voiton avaruuskilvassa, kun astronautti Neil Armstrong oli laskenut ensimmäisenä ihmisenä jalkansa Kuun kamaralle. Kesäkuussa 1971 oli kuitenkin ollut revanssihenkeä ilmassa. Neuvostoliitto laukaisi Sojuz 11:n Baikonurin kosmodromilta, ja alus telakoitui onnistu-

neesti Saljut 1:een. Näin ollen siitä tuli maailman ensimmäinen miehitetty avaruusasema. Kosmonautit Georgi Dobrovolski, Vladislav Volkov ja Viktor Patsajev olivat tehneet historiaa, ja he viettivät asemalla yli 20 päivää.

He eivät päässeet nauttimaan maineesta, sillä kun kesäkuun lopussa koitti aika laskeutua Maahan, aluksen paineentasausventtiili aukesi ja päästi aluksen hapen ulos kesken paluumatkan. Neuvostoliiton sankarit tukehtuivat kapseliin, josta ei ollut ulospääsyä muualle kuin ikuisuuksiin laajenevaan avaruuteen. Se oli painajaismainen tapa kuolla.

Avaruus ja surmansa saaneet kosmonautit olivat kuitenkin kaukana Ummeljoelta, jossa Metsänikuloiden perhe juhli äitiä ja vietti kaunista kesäpäivää. Salme ei kuitenkaan voinut jäädä vanhempiensa luo pidemmäksi aikaa vaan alkoi pakata vaatteitaan vihertävään jenkkikassiin jo alkuiltapäivästä. Hänen oli töiden takia oltava seuraavana aamuna takaisin Turussa. Salmen äiti huolestui kuullessaan, että hänen tyttärensä aikoi matkustaa linja-autolla vain toistakymmentä kilometriä Korialle ja jatkaa sieltä melkein 300 kilometriä Turkuun peukalokyydillä.

Tiedot siitä, keille kaikille Salme kertoi liftausaikeistaan, ovat ristiriitaisia. Läheisten myöhempien muistikuvien mukaan äiti tarjosi Salmelle rahaa, jotta tämä pääsisi menemään koko matkan Ummeljoelta Turkuun linja-autolla, mutta Salme kieltäytyi rahoista jyrkästi ja vakuutti, ettei hänellä ollut hätää. Salme kertoi liftanneensa useita kertoja niin Suomessa kuin ulkomailla. Hän vakuutti oppineensa tunnistamaan hankalat kyyditsijät. Jos joku heittäytyisi ikäväksi tai alkaisi ahdistella, hän osaisi puhua itsensä pois kyydistä. Läheisten mukaan Salme oli myös tarkka siitä, ettei menisi sellaisen auton kyytiin, jossa olisi kuskin lisäksi muuta porukkaa. Salme selitti, että peukalokyydillä matkustaminen oli sitä paitsi mukavampaa kuin tuntikausien istuminen tunkkaisessa ja hitaassa linja-autossa. Liftatessa sai usein juttuseuraakin.

Saatuaan äitinsä vakuutettua tai ainakin hiljaiseksi Salme katsoi kullattua Leijona-rannekelloaan, johon isä oli tehnyt hienon nahkaisen hihnan. Hänen oli ehdittävä Ummeljoen linja-autopysäkille puoli neljäksi. Sähköasentajana Lohjalla työskentelevä veli lupasi auttaa tavaroiden kantamisessa ja saattaa hänet pysäkille runsaan kilometrin päähän. Näin läheiset ainakin myöhemmin muistelivat.

Ennen kuin he lähtivät, Salme otti vielä muutaman marmeladikarkin taskuunsa matkaevääksi. Hän sanoi, ettei halunnut jäähyväisistä itkuisia, joten hän hyvästeli vanhempansa nopeasti ja lähti veljensä saattamana kohti linja-autopysäkkiä. Sitten Ummeljoki jäi taakse.

KATOAMISILMOITUS POLIISILLE

Torstai 15. heinäkuuta 1971 – keskiviikko 11. elokuuta 1971

Huoli Salmesta heräsi ensimmäiseksi hänen ystävässään ja entisessä kämppäkaverissaan. He olivat sopineet keskenään, että tapaisivat toisensa piakkoin sen jälkeen, kun Salme olisi palannut Ummeljoelta. Salme – tai Sapo, niin kuin ystävät häntä kutsuivat – oli sanonut palaavansa ylioppilasasuntolaan sunnuntaina heti äitinsä syntymäpäivien jälkeen. Häntä ei kuitenkaan näkynyt eikä kuulunut. Ystävä oli käynyt useita kertoja Salmen huoneen oven takana ylioppilasasuntola C:ssä, mutta yhdelläkään kerralla Salme ei ollut paikalla. Se oli epätavallista. Salmen tunteneet tiesivät, että hänet löysi yleensä huoneestaan, sillä hän vietti siellä suuren osan vapaa-ajastaan. Vaikka Salme tykkäsi matkustella ja lähti aina tilaisuuden tullen ulkomaille, hän oli perusluonteeltaan varautunut ja ujo, eikä hän ollut ehtinyt saada Turusta montaakaan ystävää.

Kun Salmesta ei päivienkään päästä kuulunut mitään, ystävä meni jälleen asuntolalle ja kurkisti Salmen postilaatikoon.

Se oli pullollaan noutamatonta postia. Postin päivämääristä ystävähän huomasi, että kirjeröykkiö oli alkanut kerääntyä heti heinäkuun 11. päivän jälkeen, eli juuri silloin, kun Salmen olisi pitänyt palata vanhempiensa luota takaisin Turkuun. Hieman myöhemmin hän sai vielä kuulla, ettei Salme ollut käynyt nostamassa palkkaansa pankista. Se ei ollut hyvä merkki. Lopulta elokuussa ystävä päätti kertoa Salmen vanhemmille, että heidän tyttärensä oli kadoksissa. Salmen vanhempien talossa ei ollut puhelinta, joten ystävä kirjoitti 6. elokuuta vanhemmille kirjeen. Siinä vaiheessa Salmesta ei ollut kuulunut mitään kolmeen viikkoon.

Lähetin Salmelle äskettäin kirjeen, joka kuitenkin palautettiin tänne, koska Sapo ei ollut kotona. Kirjoitan teille nyt sen takia, etten ollenkaan tiedä, missä Salme tällä hetkellä oleskelee. Olen käynyt oven takana kolmen viikon aikana koputtelemassa. Tyttöä ei vain ole näkynyt, postiakin on tullut kovasti. Olen kysellyt Sapoja hänen ystäviltyään, mutta kukaan ei tiedä hänen olinpaikastaan. Harva se päivä olen yrittänyt tavoittaa Salmea, mutta turhaan. Olen vähän huolissani, minne hän on piiloutunut. Jos te tiedätte missä hän on, olisi kiva tietää osoite. Sen takia toivonkin, että lähettäisitte minulle piakkoin hänen osoitteensa.

Posti kuljetti ystävän kirjoittaman kirjeen Ummeljoelle, ja Salmen isä kauhistui kirjeen sisällöstä. Isä lähti välittömästi Turkuun varmistamaan, ettei hänen tyttärensä ystävä pilaillut hänen kustannuksellaan. Kun isälle selvisi, että Salme todella oli kadonnut, hän meni keskiviikkoamuna elokuun 11. päivä poliisiasemalle tekemään katoamisilmoituksen. Tuolloin oli kulunut jo kuukausi siitä, kun Salme oli noussut Ummeljoella linja-autoon menneeseen Korialle ja Turkuun.

Poliisilaitokselle isä otti mukaansa Salmen ylioppilaskuvan keväältä 1968. Kuvassa silmälasipäinen tyttö poseeraa hymyillen kameralle valkolakki päässään ja kukkapuska käsissään. Kuva oli kolme vuotta vanha, mutta siitä kuitenkin tunnistaisi hänen tyttänsä.

Isä pelkäsi pahinta. Hän kertoi ilmoitusta vastaanottavalle poliisille, että Salme oli kunnollinen tyttö, jolla oli hiljainen ääni ja suora ja reipas ryhti. Tällä ei ollut kerta kaikkiaan mitään syytä kadota tietten tahtoen. Hän kertoi myös, ettei Salme ollut aiemmin ollut karkuteillä ja sellaisesta tuskin oli kyse nykyään. Jotain pahaa oli varmasti käynyt. Isä epäili tyttären joutuneen liftatesaan tuntemattomien miesten rääkättäväksi. Tytär oli saatettu jopa tappa, isä pelkäsi.

Koska Salme oli pitänyt tupakoinnin vanhemmiltaan salassa, katoamisilmoituksesta ilmi käyvien tietojen perusteella isä kertoi poliisille, ettei tyttö polttanut tupakkaa, juonut alkoholia eikä varsinkaan käyttänyt huumeita. Isä kertoi edelleen, ettei Salmella ollut poikaystävää eikä hänellä ollut riitoja vanhempiensa tai sisarustensa kanssa. Kun poliisi tiedusteli, oliko työllä erikoistuntomerkkejä, kuten arpia tai syntymämerkkejä, isä muisti, että Salmella oli kaulassaan herneenpuolikkaan kokoinen tummanruskea luomi.

Kun katoamisilmoitus oli tehty, Salmen perhe alkoi miettiä kuumeisesti mahdollisia vaihtoehtoja. He uskoivat, että jos Salme olisi lähtenyt käymään Ruotsissa, hän olisi varmasti ilmoittanut siitä perheelleen. Olisiko hän voinut mennä tuona sunnuntaina jonnekin uimaan ja hukkaa? Isä pohti myös sitä vaihtoehtoa, olisiko joku voinut ryöstää Salmen. Tällä ei toisaalta ollut paljon arvokasta omaisuutta matkassaan. Pari sataa markkaa rahaa ja muun muassa hopeinen vihreäkivinen muistosormus.

SIENESTÄJÄ LÖYTÄÄ RUUMIIN

Keskiviikko 18. elokuuta 1971 – torstai 19. elokuuta 1971

Keskiviikko 18. elokuuta 1971 oli lämmin poutapäivä. Helsinkiläismies oli lähtenyt perheineen sienestämään Inkoon rannikkokuntaan runsaan 50 kilometrin päähän Helsingistä. Hän kulki Helsinki–Inkoo-maantien varressa katse maahan luotuna ja etsi tatteja. Hänen vaimonsa ja pieni poikansa olivat samassa puuhassa hieman taempana.

Jossain kohtaa mies kääntyi ja lähti kulkemaan syvemmälle metsään. Taivallettuaan parinsadan metrin päähän maantiestä mies saapui matalan hiekkakuopan reunalle ja hänen katseensa osui maastossa johonkin luunvalkoiseen. Näkikö hän oikein? Kyllä hän näki. Matalassa maastokuopassa lepäsi ihmisen pääkallo.

Sienestäjä otti askeleen lähemmäs kalloa ja kumartui tutkimaan maastoa tarkemmin. Pääkallon jatkeena oli kokonainen ruumis. Tunte mattoman vainajan leposija oli karu. Ruumis oli laskettu noin puolen metrin syvyiseen kuoppaan kangasmaahan, missä sen päälle oli kauhottu sammalta hiekkakuopan reunalta. Kuka hautaaja olikaan, hän oli viimeistellyt haudan peittelyn heittämällä sen päälle maastosta löytämiään kuivia risuja. Luurangolla oli jalassaan sinisten farmarihousujen rippeet, ja lantion ympärillä kulki leveä musta nahkavyö.

Sienestäjä meni vaimonsa luo kertomaan ruumiista ja lähti sitten kiirehtimään kohti läheistä Degerbyn kylää puhelinta etsimään. Kun hän löysi kolikkopuhelimen, kello oli 14.45. Ensimmäisenä sienestäjä soitti ruumislöydöstä hätänumeroon, josta tieto kantautui Kirkkonummen poliisille. Toisen puhelun hän soitti *Ilta-Sanomien* rikostoimittaja Hannes Markkulalle. Puhelimen piristessä Markkula oli kotonaan juuri ruokapöydässä, mutta kun hän kuuli, mitä asiaa tutulla vinkkaajalla oli, ruokailu jäi saman tien kesken.

Kun puhelu päättyi, Markkula soitti vielä toimitukseen ja kertoi, että tuttu sienestäjä oli löytänyt ruumiin Inkoon Degerbystä. Hän oli lähdössä paikalle taksilla, mutta mukaan tarvittaisiin myös valokuvaaja. Ruumislöytö oli iso uutinen.

Markkula alkoi soitella läpi tietämiään valokuvaajia. Lopulta Markkula sai puhelimen päähän freekuvaaja Pentti Pekkalan, joka hänkin oli menossa työkeikalle kuvaamaan häitä. ”Häitä tulee aina”, vakuutti Markkula Pekkalalle ja sai tämän ylipuhuttua mukaansa Inkooseen. He sopivat tapaavansa Hankoon johtavan tien ja ruumiin löytöpaikalle vievän pikkutien risteyksessä Degerbyssä. Morsiuspari sai nyt jäädä.

Markkula kiirehti odottamaan taksia voileipä kädessään, ja Pekkala ajasi Degerbyhyn omalla autollaan. Kun he pääsivät perille, molemmat olivat hämmästyneitä tajutessaan, että olivat ehittäneet ruumiin löytöpaikalle ennen poliisia. Koska he eivät halunneet sotkea ilmiselvää rikospaikkaa, he jäivät odottamaan poliisin saapumista paikalle.

Meni pitkän aikaa, ennen kuin keskusrikospoliisin vihreä kuplavolkkari tuli näkyviin ja lähti nousemaan pientä soramäkeä ylös. Koppakuoriaista muistuttava auto veti perässään pientä hiekkapilveä. Kun keskusrikospoliisin auto seisahtui, sen sisuksista purkautui ulos neljä poliisia. Markkula muisteli myöhemmin, että eräs nuoremmista poliiseista hermostui siitä, että sienestäjä oli soittanut paikalle myös lehtimiehet, ja uhkasi pidätyttää Markkulan ja Pekkalan siltä seisomalta. Poliisin mukaan he häiritsivät poliisityötä.

Pian paikalle saapui myös toinen auto, josta nousi jutun päättökija apulaisineen. Markkulan myöhempien muisteluiden mukaan kokenut komisario Arvo Leirimaa ihmetteli pidätyspuheita ja vakuutti nuoremmalle kollegalleen, ettei tällaisesta kannattanut hermostua. Toiminta lehdistön kanssa oli Leirimaalle entuudestaan tuttua. Yleisön havainnot olivat rikostutkinnassa tärkeitä, ja niitä sai parhaiten juuri siten, että tiedotti tapauksesta lehdistön kautta.

Leirimaa oli hoitanut urallaan aiemminkin korkean profiilin henkirikosjuttuja, jotka olivat ylittäneet valtakunnallisen uutiskynnyksen. Pari vuotta aiemmin hän oli ollut ratkaisemassa henkirikosta, jossa suosittu lasten- ja nuortenkirjailija Aili Konttinen oli surmattu raa’asti viikatteella. Silloin murhaajaa jahdatiin kuukauden päivät. 25 kirjaa kirjoittanut Konttinen oli löydetty kuolleena Vihdistä huvilansa kukkapenkistä makaamasta. Väkivalta oli ollut niin rajua, että poliisi kuvitteli jahtaavansa entistä vankia tai muuten paatunutta roistoa.

Konttisen surmaaja ei kuitenkaan ollut ammattirikollinen vaan hintelä, hiljainen ja sulkeutunut 19-vuotias nuorukainen. Hän oli ollut kansakoulussa Konttisen oppilaana. Poika oli kantanut kaunaa siitä, että Konttinen oli pakottanut hänet syömään koulussa pahanmakuista ruokaa ja haukkunut itkupilliksi. Poika kertoi kuulusteluissa katuvansa vain sitä, ettei ennättänyt kertoa entiselle opettajalleen, minkä vuoksi hänet surmasi. Mielenvikaista nuorukaista ei koskaan tuomittu vankilaan vaan hänet passitettiin hoitoon Lapinlahden mielisairaalaan.

Leirimaa oli ollut mukana monissa muissakin isoissa henkirikosjutuissa. Vuonna 1960 hän oli ollut tutkimassa Espoon Bodominjärven tapausta, jossa järven rannalla telttaileet teinit Irmeli Björklund, Anja Mäki ja Seppo Boisman surmattiin heidän nukkuessaan. Juttu oli yhä pimeänä, sillä vaikka neljäs teltassa ollut nuori, Nils Gustafsson, oli selvinnyt hyökkäyksestä hengissä, Gustafsson oli saanut päähänsä niin kovan iskun, ettei sanojensa mukaan muistanut yöllisistä tapahtumista mitään. Poika oli löydetty ruumiskasasta verisenä ja sekavana. Poliisilangilla juttu oli jäykkä kuin mikä. Vuosikymmeniä myöhemmin, vasta 2000-luvulla, verilöylystä selviytynyt Gustafsson päätyisi itse syyteeseen raa’asta kolmoismurhasta epäiltynä. Näyttö ei kuitenkaan tulisi riittämään hänen tuomitsemisekseen.

Oli miten oli, Degerbyn metsikössä Leirimaa katseli ympärilleen ja päätti, että toimittaja ja valokuvaaja saisivat jäädä, kunhan

eivät tarvitsisi rikospaikkaa tai muuten häiritsisi tutkimuksia. Poliisit ja toimittajat lähtivät sienestäjän antamien tietojen perusteella kohti ruumiin löytöpaikkaa. Kun he pääsivät perille, poliisit menivät edeltä tutkimaan ruumista ja Markkula ja Pekkala jäivät parinkymmenen metrin päähän taemmas tarkkailemaan tilannetta.

Vainaja makasi kuopan pohjalla selällään pää luoteeseen päin. Kädet lepäsivät vapaasti sivuilla vartalon suuntaisesti, ja jalat olivat suorina rinnakkain. Poliisit totesivat, että luurangon pienestä koosta ja jäljellä olevista vaateenriekaleista päätellen kyseessä oli nuorehko nainen. Ruumis oli selkeästi maannut matalassa haudassaan kauan. Poliisit pohtivat, olisiko joku voinut ajaa vahingossa naisen yli ja säikähdyksissään kätkeä ruumiin metsään.

Ympäristössä ei näkynyt verta. Komisario Leirimaa pani merkille hautapaikalta oudon yksityiskohdan: ruumiin oikealle puolelle oli jätetty kaksi kiiltonahkaista naisten solkikenkää rinnakkain, niin kuin eteiseen jätettäessä. Mikä ihmeen juttu se oli? Kuollut nainen tuskin oli itse riisunut kenkiään siististi hautansa reunalle ennen kuin kävi kuoppaan makaamaan.

Rikospaikalle saapui lisää väkeä. Paikalle tulivat keskusrikospoliisin lisäksi Lohjan ja Kirkkonummen poliisit. ”Kenenkään ei pitäisi olla kateissa”, sanoi Inkoon piirin nimismies Osmo Räihä ja arveli, että ruumis on voinut olla haudassaan jopa useita kuukausia. Ylikonstaapeli Tapani Sipilä alkoi valokuvata rikospaikkaa ja ruumista. Hän otti kuvat silmiensä korkeudelta, jotta kuvia myöhemmin tarkastelevat tutkijat näkisivät rikospaikan samoin silmin kuin paikalle tulleet poliisit olivat sen nähneet.

Kun ruumista alettiin nostaa pois kuopasta, vainajan selän alta paljastuivat vielä naisten silmälasit. Sitten vainaja käärittiin muoviin kuljetusta varten. Umpinainen kuorma-auto saapui paikalle, ja juuri kun kaksi poliisia oli nostamassa ruumis-

ta auton lavalle, eräs tutkija huomasi päivän kääntyneen jo ylitöiden puolelle. ”Nyt ollaan jo punaisten tuntien puolella”, hän hihkaisi, ja yksi poliiseista repesi röhöttävään hevosenauruun. Persoonallinen nauru tarttui muihinkin lähellä oleviin.

Juuri sillä hetkellä *Ilta-Sanomien* freekuvaajan salama valaisi iltahämärän ja lähes maalauksellinen hetki, jossa naureskelevat ja virnistelevät poliisit kannattelevat käsiensä varassa muoviin käärittyä vainajaa, tallentui filmille. Markkula teki havaintoja ja kirjasi kaiken näkemänsä ylös. Poliisilta ei vielä näin alkuvaiheessa irronnut kovinkaan monisanaisia kommentteja, sillä kaikki olivat ymmällään siitä, mitä tuntemattomalle vainajalle oli tapahtunut. Oikeastaan ainoa asia, jota poliisit pitivät varmana, oli se, että vaatetuksen ja koon perusteella kyseessä oli nainen.

”Ruumis mahtuu pieneen pussiin”, sanoi Leirimaa.

Vainaja jatkoi matkaansa kuorma-auton lavalla kohti Tammi-saaren ruumishuonetta, poliisit nousivat autoihinsa ja Hannes Markkula suuntasi kohti Helsinkiä ja *Ilta-Sanomien* toimitusta. Inkoon metsästä löytyneen ruumiin mysteeri oli täydellinen aihe iltapäivälehdelle, varsinkin tässä tapauksessa, kun uutista ei ollut muilla uutisvälineillä. Ruumislöytö oli lehden oma skuuppi. Markkulan kirjoittama juttu julkaistiin seuraavan päivän lehdesä koko aukeaman kokoisena:

”Sienestäjän löytö käynnisti poliisikoneiston

Metsää pidettiin syrjäisenä, jopa synkkänä, mutta sen marja- ja sienisatoa oivallisena. Lähestyvän syksyn herkut oli mielessä myös kolmihenkisellä perheellä, joka eilen iltapäivällä tarpoi Inkoon ja Siuntion rajamailla.

– Löysin pääkallon sorakuopasta, pelästytti mies vaimonsa.

– Ei kuule, täällähän on koko ruumis...”

Markkula muisti, että keskusrikospoliisilla oli käsissään kuluvalta vuodelta kolme muutakin hämäräksi jäänyttä surmajuttua. Myös Helsingin rikospoliisia vaivasi haastava juttu, jota oli tutkittu jo kolme kuukautta. Markkula kertasi nekin artikkelissaan:

”Tämän vuoden osalta Suomen poliisi etsii kolmatta kuukautta Alavuden Sydänmaalla 6.6. surmatun Hilkka Myllymäen kuristajaa. Keskusrikospoliisin tehostettu työryhmä on kerta toisensa jälkeen joutunut toteamaan saamiensa vihjeiden päättyvän pimeään. Jutun päätutkija, komisario Ahti Aronen kertoo, että vihjekierre jatkuu.

Helsingin rikospoliisin murharyhmä on huhtikuusta lähtien kerinnyt vyyhteä, joka selvittäisi konttorikonemekaanikko Paavo Marjasen kuoleman Konalassa. Murharyhmän päällikkö Lauri Mäkelä on todennut, että poliisilla ei ole mitään varmaa vihjettä surmaajan henkilöllisyydestä. Marjanen oli surmattu ampumalla pistoolilla päähän.

Haminalaisessa yömajassa surmattiin tinaaja Mikko Jääskeläinen 5.6. rikkinäisellä pullolla vuoteeseensa. Keskusrikospoliisin tutkijat eivät ole tavoittaneet tekijää.

Sköldvikissä puukotettiin aputyömies Arto Niemelä kuoliaaksi 27.7. vastaisena yönä. Työläisen eräässä asunnossa Porvoon pitäjän Nybyn kylässä syntyi riitaa, joka päättyi puukotukseen. Puukottaja pakeni eikä häntä ole tavoitettu tai varmuudella tunnistettu.”

Sillä välin kun Markkula kirjoitti artikkeliaan, tuntemattomalle vainajalle tehtiin ulkoinen tarkastus Tammisaaren sairaalassa. Ruumis oli lihaksistoltaan ja elimiltään kokonaan mädäntynyt. Tarkastuksessa kirjattiin muistiin, että vainajalla oli yllään vyölle varustettu musta lakkanylontakki, siniset farkut ja marjapunainen lyhythihainen pusero. Mikään merkki ei ainakaan tässä vaiheessa viitannut seksuaaliseen väkivaltaan, sillä vainajan

alusvaatteet, rintaliivit, alushousut ja polvisukat olivat normaalisti paikoillaan. Ennen kuin ruumis siirrettiin yöksi säilöön, lääkäri otti talteen vielä vainajan oikean käden nimettömästä sormesta vihreäkivisen muistosormuksen.

* * *

Kun Salme Metsänikulan entinen kämppekaveri ja ystävä luki seuraavana päivänä, torstaina 19. elokuuta, *Ilta-Sanomista* In-koon ruumislöydöstä, hän arvasi heti, kuka maastohaudassa oli maannut. Rikostoimittaja Markkulan jutussa ei kerrottu vainajasta kuin muutama tuntomerkki – noin 160 sentin pituus, nykyaikaiset suurikokoiset silmälasit, pukeutunut farmareihin – mutta jokainen niistä täsmäsi Salmeen.

Samana päivänä myös poliisi pääsi jäljille uhrin henkilöllisyydestä. Aamun valjettua keskusrikospoliisi oli tehnyt ruumiin löytöpaikalla maastoetsintöjä ja hienokammannut aluetta tuuma tuumalta. Metsiköstä löytyi kosmetiikkavälineitä sekä nahkainen rahakukkaro, jonka sisäpuolelle oli tekstattu Salme Metsänikulan nimi. Kun tämä tieto yhdistettiin Salmen isän tekemään kaatoamisilmoitukseen, poliisilla oli jo käsitys siitä, kuka vainaja oli, mistä hän oli kadonnut ja milloin. Kysymyksiä oli kuitenkin yhä paljon auki – tärkeimpänä se, kuka nuoren naisen oli surmannut ja jättänyt metsähautaan.

Viranomaiset eivät tienneet, että Salmen vanhemmat eivät olleet kotonaan, koska he olivat matkustaneet Turkuun etsimään tyttärtään. Uhrin nimeä ei kerrottu vielä lehdistölle, sillä viranomaiset eivät olleet tavoittaneet heitä suru-uutisen kertomiseksi. Poliisi ei halunnut, että vanhemmat lukisivat tyttärensä kuolemasta ensimmäisenä lehdestä. Sellaisiakin työtapaturmia oli käynyt, että tutkijat olivat kertoneet uhrin henkilöllisyyden lehdistölle mutta unoh-taneet lähettää jonkun kertomaan kuolemasta uhrin läheisille.

Oli jo riittävän noloa, että poliisien naureskelu Metsänikulan maastohaudalla oli ikuistettu *Ilta-Sanomien* valokuvaan. Keskus-

telu myhäilevistä poliiseista oli jo viriämässä lehtien mielipidepalstoilla. ”Sehän on vain mukavaa, kun ihmiset löytävät itselleen sellaisen työn, josta pitävät; iloista mieltä onkin vaikea pidätellä, kun nauttii työstään. – – Toivottavasti tämä rikos selviää nopeasti, ettei hymyn tarvitse hyytyä”, nimimerkillä ”Surulliset tilasotot” kirjoittanut henkilö viestitti poliiseille *Iltä-Sanomien* Lukijan ääni -palstan kautta.

Vaikutti kuitenkin siltä, että Degerbyn metsikkö oli vasta toisijainen rikospaikka, sillä lähistöllä ei näkynyt minkäänlaisia kamppailun jälkiä. Surmaaja ei ollut myöskään jättänyt jälkeensä minkäänlaista tekovälinettä, kuten veistä tai revolveria. Poliisit päättelivät, että nuorta naista ei ollut surmattu metsään vaan hänet oli ainoastaan jätetty sinne. Missä oli ensisijainen rikospaikka, paikka, jossa hänen henkensä vietiin? Missä oli auto, jolla hänet oli kuljetettu metsikköön?

Vaikka vanhempia ei tavoitettu, Salmen isän aiemmin tekemästä katoamisilmoituksesta kävi poliisille ilmi, että Salme oli lähtenyt vanhempiensa luota Ummeljoelta liftausmatkalle. Samaisessa katoamisilmoituksessa isä listasi Salmen arvoesineiksi samanlaisen vihreäkivisen muistosormuksen kuin mikä vainajan sormesta oli löytynyt.

Salme oli kuitenkin noussut bussiin ja kulkenut sillä osan matkaa. Siitä todisti vainajan löytöpaikan ympäristöstä löytynyt bussilippu, jonka 1,45 markan hinta vastasi matkaa Ummeljoelta Korialle. Korialta eteenpäin Salme oli jatkanut matkaansa muulla tavoin, todennäköisesti liftaten. Myös Salmen muistikirja löydettiin. Se oli revitty ja heitetty kuivuneeseen kaivoon, joka sijaitsi noin kilometrin päässä ruumiin löytöpaikasta. Kaivo oli vanhan Degerbyn työleirin peruja. Poliisi järkeili, että surmaaja on todennäköisesti tiennyt syrjäisen kaivon sijainnin etukäteen ja käynyt hävittämässä Salmen tavaroita sinne tarkoituksella. Oliko joku aiemmin työleirillä ollut kenties surmannut nuoren naisen, poliisi pohti.

Jo tuolloin oli niin, että kun henkirikostutkinta alkaa, ensimmäiseksi epäillään ryyppykavereita. Suomen henkirikosten epäpyhä kolminaisuus on usein viina, riita ja Mora-puukko. Seuraavana epäiltyjen piirissä ovat läheiset. Mustasukkainen poikaystävä, rakkaudenkipeä ja pettynyt ihailija, suivaantunut isovelji tai raaka isä. Hyvin harvoissa tapauksissa epäillään äitiä, siskoa, siskopuolta tai naispuolista ystävää. Yleensä niin miehen kuin naisenkin tappaa mies. 1970-luvulla henkirikoksen tekijä oli yhdeksällä kerralla kymmenestä mies ja uhreistakin miehiä oli valtaosa, noin kolme neljästä.

Tutkinnan ja tapauksen selviämisen kannalta parhaassa tapauksessa ruumis löydetään sisätiloista, miltei heti rikoksen jälkeen, ja tapahtumalla on ainakin yksi silminnäkijä, kuten naapuri, ystävä tai sukulainen. Murha-ase saattaisi töröttää vielä ruumiin rinnassa, ja ehkäpä tunnantuskista kärsivä murhaajakin olisi jäänyt paikalle odottamaan humalastaan selviämistä ja sitä, että poliisi lyö hilut kinttuihin. Moni vuosittaisesta noin sadasta henkirikoksesta oli tällaisia tapauksia.

Pahimmassa tapauksessa ruumis löydetään ulkoa syrjäisestä paikasta, päiviä, viikkoja, kuukausia tai jopa vuosia kuoleman jälkeen. Mitä enemmän aikaa kuluu, sitä hankalampi tapausta on selvittää. Henkirikostutkinnan tunnettu sanonta kuuluukin: menetetty aika on paennut totuus. Jotta jutun tutkinta kävisi mahdollisimman vaikeaksi, murha-aseen pitää olla kadoksissa eikä silminnäkijöitäkään saa olla mailla halmeilla. Vähänkin kokeneempi henkirikostutkija tiesi heti Salme Metsänikulan ruumiin nähdesään, että Inkoon tapauksesta oli tulossa helvetillinen juttu.

2. LUKU

RITVA RAIJAS JA PIRJO LAIHO

SOTAHULLUUS JA SAASTEET

Tuona kesänä 1971, kun Salme kuoli, Yhdysvaltain lipun väreihin pukeutunut 28-vuotias pitkänhuiskea pellavapää nousi jälleen kerran lavalle huudattamaan yleisöä ja saarnaamaan sotahulluutta ja saasteita vastaan. Nuoriso kiljui täyttä kurkkua. Danny eli Ilkka Lipsanen oli kiertänyt tanssityttöjensä kanssa Suomea koko kesän. Hänestä oli tullut nuorten kestopoppari jo 1960-luvun puolella, ja hän oli juuri julkaissut kolmannen studioalbuminsa, joka kantoi nimeä *D*. Ajan hengen mukaisesti Danny vannoi rauhanaatteen nimeen. Aatteen pahimpia vihollisia oli 1950-luvun puolivälistä lähtien roihunnut Vietnamin sota, johon Yhdysvallat oli sotkeutunut tuhoisin seurauksin. Erityisesti sodan vastustaminen ajoi yhdysvaltalaisia alkuperää olevaa hippiliikettä, joka oli levinnyt Atlantin yli Eurooppaan ja myös kaukaiseen Suomeen.

Lehdistön suhtautuminen uuteen kiertueeseen oli nuivaa. *Ilta-Sanomien* kriitikko piti Dannyä opportunistisena moralistina ja haukkui artistin kiertueen maan rakoon. Koska Danny oli langennut ulkomusiikillisten keinojen ja kaupallisuuden syntiin, kiertue oli ”maussa ja taidossa tekijänsä pohjanoteeraus”. Kriitik-